

and Deductive. By William Minto. London: John Murray, 1893. 1. vol. — A Manuel of Ethics. By S. J. Mackenzie. London: W. A. Clive et Co., 1893. 1. vol. — Les luttes entre Sociétés Humaines et leurs phases successives. Par J. Noricow. Paris: F. Alcan, 1893. 1. vol. — Sociologie und Politik, Von Ludw. Gumplowitz. Leipzig: Duncker und Humblot, 1892. 1. Bd. — Commentar zu Kants Kritik der Reinen Vernunft. Von Dr. H. Vaihinger. Zweiter Bd. Stuttgart, Berlin, Leipzig: Union, Deutsche Verlagsgesellschaft, 1892. (Kitűnő mű.) — Les Applications de L'Anthropologie Criminelle. Cesare Lombroso. Paris: F. Alcan, 1892. — Theosophy or Psychological Religion. By F. Max Müller. London: Logmans, Green et Co. 1893. 1. vol. (Kiváló mű.) — L'Idiotie. Leçons etc. Par Jules Voisin. Paris: F. Alcan, 1893. 1. vol. — Les Lois Sociologiques, Par Guil. Greef. Paris: F. Alcan.

—r—ó.

* * *

«*Archives d'anthropologie criminelle de criminologie et de psychologie normale et pathologique. 15 novembre 1893.*»

Paul Aubry egy nálunk is időszerű kérdést vet föl e számban a büntettek nyilvánossága ragadós befolyásáról. («De l'influence contagieuse de la publicité des faits criminels.») Nyilvánosság alatt első sorban a hírlapok nyilvánosságát érti a szerző, ki bevezetésül fölemlíti, hogy a francia-porosz háború alatt a kitűnő francia publicista, Sarcey, a «Temps»-ben egy entrefilet indiscretiója útján adta tudtára a porosz törzskarnak a francia hadak tervbevett mozdulatát, s ez a pár sor Franciaországnak egy elvesztett ütközetbe került.

Nem áll a dolog máskép a büntettekkel. Krafft-Ebing beszéli, hogy egy kivégzés látása, egy gyilkossági eset közvetlen előadása gyakran elegendő, hogy ellenállhatlanul ébreszsze fel a vérontás szomját. Ennek illusztrálásául néhány tanulságos példát is hoz fel.

Egy nyolcz éves leány kísérletet tesz szülei meggyilkolására, miután elolvasott egy esetet, melyben valami asszonyról volt szó, ki egy férfit leszúrt. Paul Moreau pedig a következő érdekes tapasztalatot közli: «Mikor — úgymond — 1839-ben a Bicêtre-kórházat látogattam, az intézetbe Fieschi és Alibaud merényletei után számos oly elmebeteg vettek föl, kiket szintén királygyilkos gondolatok háborgattak».

Végtelenig lehetne nyújtani a veszélyes olvasmányok suggestiv hatása alatt megzavart, vagy kísértésbe jött egyének által elkövetett bűntettek sorozatát. Különösen az alkoholistáktól leszármasztott egyéneket tartja Aubry kiváltképen alkalmasoknak minden egészségtelen excitatióra, s ezek azok, kik nem képesek meghatárolni a végrehajtás elől.

A mi a nyilvánosság e szomorú túlhajtásában a sajtó szerepét illeti, annak megszüntetésére a cikkíró néhány practikus tanácsot ajánl. Az első volna egy oly törvény, mely megtiltsa a hírlapoknak, bizonyos fentartások mellett, a bűntettek és a gyilkos tettei és viselkedése körülményes leírását. De amellett, hogy ily törvényt nehéz volna hozni, ha egy állam kezdeményezné is, nem lenne hatása más államokban, Svájcban, Belgiumban, Németországban. Tehát nemzetközi törvényre volna szükség.

A svájci hírlapírók már pár évvel ezelőtt egyezésre jutottak egymásközt abban, hogy a bűnügyekről csak egész sommás referátát adnak. A «Morning Herald» pedig már 1838-ban teljesen elzárta hasábjait a bűntettek és elmebajok leírásától. De ez még nem elég — végzi Aubry — a példát mások is kell, hogy kövessék. Azt szokták mondani, hogy a sajtó orvosolni is tudja a sebeket, melyeket üt; de — jegyzi meg Aubry talpraesetten — azon kellene kezdeni, hogy ne is üssünk sebeket, melyeket orvosolni kellene.

Bertholon értekezik a következő cikkben a család formáiról északi Afrika őslakóinál az ókori írók és az újkori szokások alapján. Előre bocsátjuk, hogy már e folyóirat 1891. évi novemberi füzetében Lacassagne egész programot adott Tarde és Coreval egyetértőleg a büntető anthropologia azon új tanulmányairól, melyek a büntető archaeológiát ölelik föl, mint a jelenkori büntettes ismeretének szükséges kiegészítését.

Bertholon a lybiaiak családélete vázolásán kezdi a Herodotos által nyújtott adatok alapján, s kimutatja, hogy e népeknél az asszonyok közösek voltak. Nem laktak a férfiakkal, s a két nem nyilvánosan úgy látta egymást, mint az állatok szokták. A gyermekeket anyjok nevelte föl, s mihelyt felnöttek, elvezették őket egy gyűlésbe, melyet a férfiak három havonként szoktak tartani. Megállapították, hogy minden gyermeknek az az atyja, a kihez legjobban hasonlít.

A findanoknál nem csupán a két nem promiscuitása volt

uralkodó, de a nők közül azoknak volt legtöbb tekintélye, kiknek legtöbb férfival volt viszonyuk. Sőt mindegyiknél különös jelvény szolgált arra, hogy jelezze, kinek hány kedvese volt. Bizonyos börgyűrűkből álltak ezek, melyeket állandólag viseltek s melyeknek számát mindannyiszor szaporították, a hányszor férfival érintkeztek.

A Nasamonokról Herodotos azt írja, hogy mikor egy közülök megházasodott, mátkája az első éjen minden vendéget részesített kegyeiben és ezért mindenki megajándékozta valamivel. A házaset ezen communismusát több író is említi. Dio Cassius például a kelta Bretagneról tudja, hogy ott a nők közösek voltak s a gyermekek a törzs tulajdonát képezték.

De nézzünk újabb írókat s utazókat. Bell 1840-ből részletesen leírja a nők állapotát bizonyos cserkesz törzseknél. «Szeretövel bírni — mondja — nem tekintetett szégyennek, s a férfiek büszkék voltak, hogy feleségeiket más férfiak is szeretik.» Tavernier pedig így ír a cserkeszekről: «Minél több viszonya van egy nőnek, annál több tiszteletnek örvend. Ha czivódás támad a nők közt, kölcsönösen azzal sértegetik egymást, hogy szemökre lobbantják egymásnak, hogy annyi a gyermekök, hogy e miatt férjeiken kívül nem tarthatnak más szeretőt.» Csaknem szóról szóra ugyanezt írja Herodotos is a lybiai törzsekről.

A menyasszony prostituálása a nászéjen szintén ismeretes nem egy európai törzsnél. A baleari benszülötteknél a menyasszony első éjszakáját a vendégeknek tartotta fönn, s ezeknek sorra következését az életkor szabta meg. A férj következett legutoljára. A régi irlandiak is szentesítették a menyasszony prostituálását. Volkov szerint pedig hasonló szokások nyomait hagyták fenn régi népdalok a délszlávoknál is. Csakhogy Galicziában szerinte e jog egyetlen vőfélyre van korlátolva.

Áttér ezután Bertholon az amazon-mythos fejtegetésére Diodornál. «Lybiában több helyt szokás volt, hogy a harci szolgálatot meghatározott ideig nők végezték, szüzességök megőrzése mellett. Mikor a katonai szolgálattidő letelt, közeledtek a férfiakhoz, hogy gyermekeket kapjanak tőlük, hatósági és közhivatalokat vállaltak. Ellenben a férfiak minden idejüket otthon töltötték és csakis házi foglalatosságokban vettek részt. Lebetegedésök után az amazonok az újszülöttet a férfiakra bízták, kik azokat tejjel és koruknak megfelelő tápszerekkel tartották.»

Ehhez is találni analógiát újabb népeknél, Navarrában, Biscayában. Guipuzcoában e szokást «corivade»-nak nevezik s rhodusi Apollonius említést tesz a «corivade»-ról egy kaukázusi törzsnél, a tibaréneknél is. Az iberiaiaknál az örökség nem a fiúra, hanem a leányokra szállott, s mint Strabó megjegyzi, ezek kötelesek voltak fivéreiket ellátni. A nő Görögországban is, a leleg törzs vidékén, nagy tekintélynek örvendett. Polybius mondja, hogy a locriabelieknél minden nemesség a nőktől eredt, s csak azok tekintettek patriciusoknak, kik száz nőági házból eredtek. A Szarmata szittyák nőiről Hippokrates említi, hogy lovagoltak, ijaztak és háborúztak leánykorukban, s csak azután mentek férjhez, ha három ellenségüket megölték.

Az amazonok vallási szokásairól Strabo szolgáltatt bőséges adatokat. Miután megemlíti, hogy a kaukázusi amazonok külön élnek, így folytatja: «Magányos életüket csak a tavasz két hónapján át szakítják meg, a mikor azon hegyesúcsra költöznek, mely területöket a Gargareabeliektől elválasztja s hová egy régi egyezés értelmében a Gargareabelieknek is meg kell jelenniök, hogy nagy pompával részt vegyenek a közös áldozaton s velök nemi érintkezésbe lépjenek, de csupán oly czélből, hogy gyermekeket nemzzenek, minek folytán a párok egyesülése választás nélkül, sötétben és taláalomra történik. Mihelyt teherbe ejtették őket, a Gargareabeliek elküldik maguktól, s a viszony gyümölcsei közül a leányokat az amazonok maguknál tartják, míg a fiúkat kivétel nélkül a Gargareabeliekhez viszik, hogy maguk közt neveljék.»

A jelenkorból Kovalevszky tud hasonló szokásról a kaukázusi Pschevia lakóinál, kik szintén minden évben megülik Tamora királynő fia, Lascha ünnepét. Ez alkalommal a nemek érintkezése egészen korlátlan. A hetaerismusnak ez a hagyománya oly idők maradványa lehet, mikor még állandó házassági viszony nemlétében, a nemek egymásközti viszonya ideiglenes jelleggel bírt, mely minden egyes esetben az exogenikus szabályok nem követeése mellett létesült.

Párhuzamot von azután Bertholon a Herodot és Diodor által leírt szokások s azoknak fenmaradt hagyományai közt. Kitér a házassági adásvevésre s a nőrablás számos törzsnél divatozó simulatiójára, mely különösen az afrikai hegyi törzseknél Bone és Tunis között gyakori. Érdekesen említi fel, hogy Tunisban és

Constantine vidékén, habár a menyasszony prostitúciója ma már csak névleges, a férj azon pillanatban, melyben menyasszonya ingét a jelenlevők közé dobja, lábát felesége jobb lábára fekteti s egy összeg pénzét csúsztat kezeibe.

Meglehetősen épen maradt fenn a matriarchatus intézménye is a tuaregeknél. Csupán az anyaméh az, a mely megneimesít. A gyermekek a nő családjához tartoznak. Egy rabszolga és egy nemes anya fia nemes lesz. Egy nemes férfi s egy rabszolganő fia rabszolga marad.

Következő cikkben *Lacassagne* a túlélés kérdésének, illetőleg a túlélés törvényszéki orvostani megállapításának egy érdekes esetét ismerteti a Marcon asszony és leánya esete kapcsán, kiket 1891 júliusában Saint-Etienne-ben kalapácsütésekkel gyilkoltak meg s az ennek folytán előállt magánjogi igények elbírálásánál egész fontosságában merült fel a kérdés: melyik élte túl az egymás utáni öröklésre hivatott áldozatok közül a másikat. Magát az egész esetet nem tartjuk ugyan e lap keretébe tartozónak, de mivel jogéletünkben alig ismerünk rá példát, hogy e kérdés fölmerült volna, közöljük az erre vonatkozó felfogásokat, a mint az elméletben tért foglaltak s nagyrészt ma is irányadók.

A XVII. század folyamán rendszeren vélelmekre alapították a *commoriansok* halálozási ideje megkülönböztetését. Egyfelől a természet rendes folyását vették kiindulópontul, mely azt akarja, hogy az apa és anya gyermekeit megelőzze a halálban; mások inkább humanitási szempontokra alapították véleményüket s akkép akartak minden egyes esetben határozni, hogy a kapzsi oldalrokonok kizárásával, az apa, anya és hitestárs legyen előnyben a gyermek vagy a hitves örökségével szemben. A római jog is részletes intézkedés tárgyává tette azon egyének helyzetét, kik «naufragio, vel ruina, vel adgressu, vel quo alio modo simul» veszték el. Ezen szabályokat követve, a francia törvényhozás is több categoriáját vette föl a hasonló eseteknek törvénykönyvébe.

721. art.: Ha egymás utáni öröklésre hivatott több személy pusztul el ugyanazon eset folytán, a nélkül, hogy el lehetne dönteni, melyikök hunyt el előbb, a túlélés vélelmét ténybeli körülmények döntenek el, s ezek hiányában a kor vagy a nem.

721. art.: Ha azok, a kik együtt veszték el, tizenöt évesnél ifjabbak voltak, akkor az idősebbik vélelmezendő túlélőnek. Ha mindegyikök meghaladta a hatvan évet, akkor az ifjabbik

vélemezendő később elhalálozottnak. Ha némelyek ifjabbak voltak tizenöt évesnél, mások idősebbek hatvan évesnél, ez esetben az előbbieket kell túlélőknek tekinteni.

722. art.: Ha a kik együtt pusztultak el, a tizenöt évet betöltötték, a hatvanat azonban el nem érték, úgy egyenlő kor esetében a férfi javára szól a vélelem, valamint akkor is, ha a korkülönbség nem terjed túl egy éven. Ha ugyanegy nemhez tartoztak, akkor a természet rendje szerinti vélelem jó alkalmazásba, tehát az ifjabb vélelmeztetik tovább életben levőnek az idősebbnél.

E theoretikus kiinduló pontoktól eltekintve, a jelen czikk további része annak bizonyítását tartja szem előtt, hogy igen sok esetben a törvényszéki orvosi vizsgálat képes tisztán tudományos pozitív alapon is eldönteni a halálozás elsőbbségét.

Három munka ismertetése képezi *Vialleton* tanulmánya tárgyát az átöröklés főbb elméleteiről. (Les principales theories de l'hérédité.) E három alapvető munka Weissmannak már általunk is ismertetett kitűnő tanulmányai, Geddes és Thomson új műve a nem evolutiójáról és Sansonnak szintén csak tavaly megjelent «Normalis és pathologikus átöröklés tana».

A tulajdonságok átöröklése történhetik egyik nemről ugyanazon nemre, vagy egyik nemről az ellenkező nemre. Utóbbi esetet nevezik keresztező átöröklésnek, a mivel néha kimagyarázni igyekeztek kiváló emberek fiainak közepes értelmiségét.

De észlelni lehet ezeken kívül néha oly eseteket is, mikor a leszármazók oly tulajdonságokat árulnak el, a melyenek addig nem voltak tapasztalhatók nemzőiknél. Ezek az esetek ösztönözték Lucast, egy külön erő, a magunkkal született hajlamok felvételére, mely új formákat teremt, s ez erő tanulmányának szentelte Zola «Pascal orvos» című regényét, melyben maga a hős jelképezi az új tant. E hypothesis azonban *Vialleton* elveti, mert az sokkal jobban kimagyarázható Weissmann teoriáiból.

Sorra tekintve a különböző elméleteket, az átöröklés mindeféle tana két alaptételre vezethető vissza: a *praeformatio* és az *epigenesis* alapeszméjére.

Tudjuk, miben áll a *praeformatio* gondolata. A XVIII. század természetvizsgálói csakis előhaladott korú embryókat véve tanulmány tárgyául, következésképp hitték magyarázhatni a fejlődés menetét. Azt hitték, hogy az embryo, még a legkisebb is, a tökéletes állat minden organumát magában tartalmazza észrevehetlen

parányiségben, s a fejlődés csupán a részek arányos gyarapodásában áll. Wolff azonban a múlt század végén kimutatta, hogy a csirke növése teljességgel nem a már megalakult részek gyarapodásában áll, hanem ellenkezőleg, a forma változásainak, az egyszerű organumok összetett organumokká való átalakulásának folyamatában. Például az emésztő-cső kezdetben nem az a finom cső, a mi később, hanem csak egy vékony lap, mely maga köré tekeredve, üres hengerré alakul. Tehát nincs praeformálva, hanem lassan-lassan, fokozatos változásokon át, epigenesis útján alakul meg. E nézet helyességét megerősítették a későbbi embryologiai kutatások is.

De kérdés most, vajjon egy organum epigenetikus fejlődés útján való előállása, nem-e éppen a pete anyaga egy részének időben és térben való növekedése folytán következik be. Mert ha igen, ez esetben ez megint csak azt jelentené, hogy a különböző organumok praeformálva vannak a pete különböző részeiben.

És csakugyan, Roux kísérletei azt látszottak bizonyítani, hogy a béka petéjének két első küllőzete megfelel a test jobb- és baloldalának. Ha egyiket megöljük, míg a másikat élni hagyjuk, ez utóbbi továbbfejlesztésével egy féllárvát kapunk, mely a test egyik oldalfelére látszik reducálva lenni. Chabry is hasonló eredményeket ért el Franciaországban ascidia-petéekkel, s abból azt következtette, hogy a küllőzet minden sejtje bizonyos részeket tartalmaz virtualiter, s halála azoknak visszahozhatlan elvesztését vonja magával, tehát az állat különböző részei praeformálva vannak a pete különböző részeiben.

Íme, itt új formában áll elénk a praeformatio tana, s hívei mindazok, kik lehetők tartják, hogy a fejlődés folyamán előálló minden organum már eleve a csirában foglaltatik, habár csak egy végtelen apró állományrészezske alakjában.

Ellenben az epigenesis a mellett foglal állást, hogy a test lassan-lassan képződik, egyik rész a másik után, de a legújabb rész nem tartalmaztatik okvetlen a megelőzőkben. E részben Roux és Chabry vizsgálódásaival egész ellenkező föltevésekre nyújtanak támpontot Driesch észleletei, ki bizonyos echinodermek petéinek két első küllőzetét szétválasztván, arra a meggyőződésre jutott, hogy továbbfejlesztésükben mindkettő nem egy fél lárvát hozott napvilágra, hanem egy egész lárvát, mely csak felényire redukált dimenzióiban különbözött a normalisoktól.

Egész általánosságban tehát két kategóriára lehet osztani az átöröklésre vonatkozó teoriákat. Némelyek az átöröklést bizonyos különös anyag átruházásában látják a nemzőkről a leszármazókra; mások azt egy erő vagy mozgás átruházásának tulajdonítják. Az előbbi kategóriába tartoznak 1. azok az elméletek, melyeket His kiválási elméleteknek hív, ezek Hippokrates tana és Darwin pangenesise; 2. a csirák felhalmozási elmélete; 3. Weismann csira-plasma elmélete.

Az utóbbi kategóriába szintén számos hypothesis sorakozik, de a melyeknek elégtelenségét nyilván kiünteti a század elején az embryologia által az úgynevezett *nisis formativusnak* adott hiányos magyarázat. Ez iránynak főképviselei: His, Pfluger és Haeckel.

A kiválási elméletek gyűjtőneve elé His azokat a különböző elméleteket foglalta, melyek a nemző elemeket úgy tekintik, mint a test minden részéből úgyszólván kivonatolás útján létrejött tényezőket, a melyek tehát mind e részeket magukban foglalják s azokat fejlődésük folyamán reproducálják. Ez az eszme igen régi. Már Hippokratesnél feltaláljuk, ki a nemző magot úgy tekinti, mint a test minden részéből képződött anyagot. Több ízben is föllevenítették, nevezetesen Buffon is a szervi moleculák elméletében; de legtipikusabb kifejezésre talált a darwini pangenesisben, mely szerint, mint tudjuk, a test minden része igen kicsiny testecskéket, úgynevezett gemmulákat bocsát ki, s ezek osztódás útján szaporodva, elhelyezkednek a nemzősejtekben. Később, a fejlődés fokán, e gemmulák mindenike ugyanolyan szervnek ad életet, a melyenből eredt. A test gemmuláinak a nemzősejtekben szüntelen kicserélése foly, úgy, hogy ez utóbbiak nem bírnak az egyén élete minden szakában ugyanazon gemmulákkal. Valóban, egy működése folytán módosult organum a nemzősejtekbe új és különböző gemmulákat bocsát, mint a milyeneket a módosulás előtt bocsátott, s ez fejt meg Darwin álláspontjáról azt, hogy szerzett tulajdonságok átörökölhettek.

Ezzel szemben a csira-felhalmozódás teoriája azt bizonyítja, hogy minden lény, mely élő testtől születik, valósággal egészen készen mintázva foglaltatott benne ez utóbbiban, mely csupán ideiglenes burkolatául szolgált s az újszülött lény maga is egymáson felhalmozva, mintegy felraktározva, hordja magában kész csira alakjában egész származékát, mely még csak ezután fog napvilágot

látni. Érdekes, hogy maga Cuvier annyira felfoghatlannak tartotta a nemzés problémáját, hogy nem hitt az új teremtés lehetőségében s a csira-felhalmozódás tanához csatlakozott.

Csakhogy ez a theoria sem sokkal érthetőbb, s azonfelül ellenmondásban áll összes anatómiai ismereteinkkel. Weissmann érdeme, hogy mégis kulcsot szolgáltatott e rendszer megértéséhez, s összhangzatba igyekezett hozni azt legújabb anatómiai és histológiai adatainkkal.

Weissmann az élet tartama s az élet és halál feletti mély tudományos vizsgálódásokból indul ki, s azt a sarkételt állítja fel, hogy a közönséges látszat ellenére az élő anyag nem okvetlen halandó s nincs szükségkép alávétve a változó idő utáni enyészetnek. Valóban, habár látjuk is, hogy az élő lények legtöbbször elhal és teste elmúlik, de mégis léteznek bizonyos alsóbbrendű egyszéjtű lények, melyek csak a sexualis nemzés útján szaporodnak, mint például az amoebák, s ezért virtualis halhatatlansággal bíróknak tekinthetők. Fejlődésükben nincs semmi oly véghatár, mely a halálhoz volna hasonlítható, s új egyedek létrejötte sem jár a régiek elhalásával. A scissiparitás útján való osztódásban a két rész egyenlő, egyik sem korosabb vagy fiatalabb. Így az egyedeknek egy végtelen sora áll elő, melyek közül mindenik oly idős, mint maga a faj, mindegyik képes végtelen életre, folyvást kettéoszlik és sohasem hal meg.

Így az élő anyag, legegyszerűbb állapotában tekintve, tényleg halhatatlan. Ezt a gondolatot ragadja meg Weissmann, s erre mutat rá, mint a melyben keresnünk kell az átöröklési tünetek támaszpontját. Ennek az élő anyagnak Weissmann a csira-plasma nevet adja s helyét a sejt élete és fejlődése körül a *nuclein* vagy *chromatinban* jelöli ki.

S ez a hypothesis teljesen ki is állja a kritikát, mert minden azt mutatja, hogy valóban itt van a sejt életének és fejlődésének gőcse. Balbiani és Gruber próbát tettek bizonyos infusoriák darabokra vagdalásával, s azt tapasztalták, hogy ezek könnyen helyrepótolhatták és regenerálhatták testöknek gyakran jelentékeny részét, de csakis azokat, melyek a nucleint tartalmazták, más testrészt biztos halálnak nézett elébe. Sőt Boveri még tovább ment s egy ily petét megtermékenyített egy egész más fajhoz tartozó spermatozoiddal, s az eredmény egy lárva lett, mely kizárólag

a spermatozoidot szolgáltató faj jegyeit mutatta, s egyet sem az anyai faj lárvái vonásaiból.

Ígyde Weissmann még tovább elemzi a csira-plasma állományát, s úgy találja, hogy a nuclein bizonyos mennyiségű chromosomákból áll, melyek ismét még kisebb egységek összetételei, t. i. a Balbiani-féle mikrosomáknak. Weissmann még ezeket a mikrosomákat is determinansokra osztja fel, s végül a determinansok elemei gyanánt a biophorokat különbözteti meg. A biophor tehát a tulajdonképeni őselem, ugyanaz, a mi a vegytani testben a molecula s minden biophor megfelel azon tulajdonságok egyikének, melyek a sejtnak jellegét alkotják.

De nem kell azt hinni, hogy a csira-plasma minden determinansa egyaránt érvényesül, ellenkezőleg, van bizonyos számú determinans, mely mindig latens állapotban marad. Harczban állva egymással, csak a legerősebbek jutnak külső megnyilatkozásra az általok létrehozott organumban.

Egy barna férfi és szőke nő fia egyaránt bírja a sötét színű hajhagymák és a világos színűek determinansait, de azért hajzata legtöbb esetben csupán a két szín valamelyike lesz, mert az ellentétes determinansok legyűzettek a küzdelemben. Az atavismus minden ténye a determinansok bizonyos számának latens állapota mellett szól. Így mikor egy unoka nagyatyjára üt, világos, hogy a tulajdonságait meghatározó determinansok apja útján szálltak rá, holott ebben sohasem jutottak kifejezésre.

Az átöröklést Weissmann akkép magyarázza, hogy az élet kezdete óta a csira-plasmák egy csoportja félretétetik és egészben, sejtről sejtre menőleg átruháztatik a nemzősejtre, hol végleges elhelyezést nyer. E szerint az organismusban kétféle sejtek találhatók: somatikus vagy testsejtek és nemzősejtek; amazok már eredetileg enyészetnek szánva, emezek, melyek az átöröklés anyagát tartalmazzák, virtualiter halhatatlanok. Ezt a megkülönböztetést a somatikus és nemzősejtek közt közbevetőleg, különben már Weissmann előtt észrevette Owen, Haeckel, Brooks, Jäger, Galton, Nussbaum. Bard.

A megtermékenyített pete tehát csira-plasmáját két részre osztja. Egyike ezeknek, a Weissmann által korábban úgynevezett histo-plasma, a sejtek differentiálódása alapjául szolgál s a szervezetet képezi; a másik ellenben tartalékba helyeztetik a nemzősejtekben mindaddig, míg egy új egyed előállítására fel nem használtatik.

Az előadottakban Weissmann egyezik a mult századi physiologisták nézeteivel, de teljes ellenlábasa lesz Darwinnak. Míg ugyanis Darwin a nemzősejtet az egész organismusból származtatja, Weissmann szerint ez azzal egyidejűleg keletkezik s ebben csak menedéket talál. Az ellentét a két tudós közt odáig terjed, hogy míg Darwin elfogadta az organismusnak élete alatt szerzett tulajdonságai átöröklhetését, s ezt a módosult organumokból eredő gemmuláknak a nemzés szerveiben való jelenlétéből magyarázta, addig Weissmann sokáig tagadta a szerzett tulajdonságok átöröklésének lehetőségét. Utolsó munkáiban azonban Weissmann is módosított nézetein, így elismeri, hogy a kérdésnél három esetet kell megkülönböztetni: 1. a csonkulásokat, 2. a gyakorlat által kifejtett tulajdonokat, 3. az életkörülmények által létrehívott módosításokat. Tulajdonkép csak a két első eset alá fogható tulajdonságok nem öröklhetők át; így a körülmételés által eltávolított praeputium mindig újra előtűnik.

Röviden átfutva az átöröklés többi teoriáját, His nézete abban culminál, hogy a szervezet minden fejlődése állandó törvényeknek alávetett gyarapodási folyamat eredménye. Ebben Pfluger is közeledik hozzá, a mennyiben az átöröklést a nemzők moleculái bizonyos rendezkedő csoportosulásának tudja be a leszármazók organismusában, azok eredeti hajlamai alapján; ő ezt a jegecedés folyamatával hasonlítja össze, mint ahogy egy oldatban, melybe egy jegeczet állítottunk, a már csoportosult részecskék saját elhelyezkedésük szerint vonzzák az oldat tömeceit. Viszont Haeckelnél az élő anyag végső eleme a plastidulnak nevezett tömecs, mely különös mozgási viszonynyal bír, mely egyszerre hullámzó és elágazó s az élettünetmények alapját képezi. A plastidulák ezen mozgása vagy perigenesise megy át a csirába és szabja meg annak fejlődését.

Vége Geddes és Thomson eszméiben az a legérdekesebb, hogy ők távol attól, hogy a két nemet a megtermékenyítésnél csupa másodlagos formáknak tekintsék, mindkettőnek önálló és különös jelentőséget tulajdonítanak. A hímek kisebb nagyságú, activabb tulajdonságú, magasabb hőfokú, rövidebb életű formák, a nőneműek nagyobbak, szenvedőlegesebbek, conservativabbak. A hímek *catabolikusok*, a nőneműek *anabolikusok*, azaz a hímeknél minden folyamat eredménye a protoplasmikus processus túlsúlva a rombolás (catabolismus) irányában, a nőnemnél pedig az ellenkező irányban, az alkotás (anabolismus) irányában. — *n — r.*

«Revue philosophique de la France et de l'étranger.
Nr. 1. Janvier 1894.»

A francia bölcselet tekintélyes folyóirata ez évi első számát *Fouillée* tanulmánya vezeti be «L'abus de l'inconnaissable et la reaction contra la science» cím alatt. Ebben különösen Lotze rendszerét bírálja a megismerhetetlenről s pálczát tör a philosophia azon törekvései felett, melyek az ismeretek körében meghatározott szerepet akarnak juttatni az immanens megismerhetlennek. Az okság — okoskodik Fouillée — csak a megismerhető tárgyak közötti kapocs, de nem lehet kapocs a tárgyak és egy megismerhetlen dolog közt. Azt, a mit Kant a kategoriáknak a transcendens megismerhetlenre való alkalmazásáról mond, annál helyénvalóbbnak találja Fouillée ezeknek az immanens megismerhetlenre való alkalmazásánál. Egyetlen categoria sem alkalmazható *in concreto* a megismerhetlenre. Kétségkívül nem lehet *in abstracto* kimutatni a fölfoghatatlan dolgok nem létezését definitio útján, mert minden bizonyításnak vagy elégséges megokolás, vagy pedig az ellenmondás elve alapján kell történnie; már pedig a csoda és mysterium éppen e két elv alóli kivételek. De még ha elfogadjuk is, hogy nem tudhatjuk, vajjon a logika és a tudomány egyeznek-e vagy nem a teljes valósággal, kénytelenek vagyunk, elméletben és gyakorlatban, mindarra nézve, a mi világunkban előadja magát, s a mit szabatosan gondolunk, a logikához és a tudományhoz tartani magunkat; máskülönbén nincs az az ábránd, melybe el ne merülhetnénk, nincs az a képtelen hit, melyhez ne ragaszkodhatnánk azon ürügy alatt, hogy talán lehetnek lények, sőt tünemények az értelem magyarázata nélkül, sőt annak ellenére.

E bevezetés után Fouillée nem habozik Lotze rendszerét a nagy bölcseleti decadence kezdetének nevezni. Lotze szerint ugyanis nincs jogunk azt mondani, hogy «mindennek oka van», mert például a világ létezése oly tény, melynek hiányzik oka, tehát méltán kérhető, hogy az okozatlan eredmény mért szorítkoznék csupán a világ eredetére, s mért ne volna lehető ennek fejlődése körében is minden vonalon? Másrészt ennek daczára arról akar meggyőzni Lotze, hogy rendszerében a természet törvényei nem szenvednek kivételeket, csupán a tények maguk, melyekre a törvények alkalmazást nyernek, olyanok, hogy nem